

Kako je tolmačiti določila zakona z dne 16. januarja 1896, št. 89 drž. zak. de 1897?

Z razsodbo najvišjega sodišča z dne 11. julija 1900, št. 9201, se je po smislu §-a 33. k. pr. r. v obrambo zakona za pravo spoznalo, da je mnogo, v razsodbi natančneje navedenih sodišč prve stopinje, oziroma prizivnih sodišč zakon o prometu z živili kršilo, in nadalje se je konštatovalo, da so nekatera sodišča ob enem tudi kardinalna načela kaz. pravnega reda napačno uporabila ali napačno tolmačila.

Radostno naglašamo, da med raznimi sodišči, katera je vrhovno sodišče, dejali bi, tako moralo poučiti, ni niti jednega iz Kranjske, a samo dve iz Štajerske najti, akoravno smo na Kranjskem, osobito v Ljubljani že imeli večkrat priliko opazovati, da se zakon o prometu z živili z dne 6. januarja 1896, št. 89 drž. zak. de 1897, strogo vresničuje in da imajo sodišča dokaj posla pri uporabi tega zakona; v zadnjem času je posebno mestni magistrat ljubljanski jako strogo postopal proti domačim trgovcem in vse hvale vredno je, da se dobrodelni nasledki tega novega zakona na tak način zagotavljajo. — Toda k stvari sami!

I. V mnogih trgovinah s papirjem v Pragi so zaplenili razglednice, ki so bile na več mestih okrašene z nalepljenimi, blestečimi kamenčki (Brillant-Splitter), da so predstavljale snežene pokrajine. Preiskovanje teh razglednic po c. kr. javnih preskuševališčih za živila je pokazalo, da so blesteči odlomki stekleni (Glassplitter), koji se lahko z razglednic spravijo in tako po mnenji preskuševališča lahko povzročijo motenje zdravja, ker se stekleni koščeki zaleté v oči, v usta ali celo v pluća. Analytik, ki se je s preiskavo bavil, si je pri tej manipulaciji sam prste na roki poškodoval. Preskuševalni zavod je označene razglednice smatral za slike, katere so vsled min. naredbe z dne 13. oktobra 1897, št. 238. drž. zak. prepovedane (tako zvane: »mit Glasstaub bestreute Einklebebilder«). Vsled tega se je uvedlo kaz. postopanje zoper

dotične trgovce in tudi zoper izdelovatelje razglednic radi prestopkov po §-ih 6, 8, 10 in 16 zakona o prometu z živili in potrošnimi rečmi.

Z rabsodbo c. kr. okrajnega sodišča v Pragi so bili pa vsi obtoženci po §-u 259, št. 3 k. pr. r. oproščeni; to rabsodbo je potrdilo tudi prizivno sodišče v Pragi. Sodišči sta bili mnenja, da v le-tem slučaju ne gre za igrače v smislu §§-ov 6 in 16 naved. zakona, ker razglednice nakupujejo in rabijo samo odrasle osebe. Dokazanim se je sicer smatralo, da je brilantin (»Brillantinelag«) zdravju škodljiv, vendar okr. sodišče tega ni upoštevalo, češ da nestrokovnjak škodljive tvarine s prostim očesom nikakor ne more zapaziti. S prašanjem pa, ali ni morebiti uporabiti določbe §-a 431. k. z., se prvi sodnik ni bavil, akopram § 262. k. pr. r. na to meri. Tudi prizivno sodišče ni našlo znakov §-a 431. k. z. češ, da je proizvodnik razglednic pridobil za svoje delo varstvo znamke pri praški trgovinski in obrtni zbornici in da je vsled tega razglednice imel za nesumne ter si tudi ni bil svest, da je brilantin steklen prah, po katerem bi prišla kaka nevarnost za človeško zdravje; gledé prodajalcev razglednic pa je to sodišče menilo, da lajiki kakovosti bliščečega se prahu niso utegnili spoznati in da so vsekakor bili v zmoto pripravljeni glede sumljivosti razglednic, ker je na njih bilo zabeleženo: »zakonito varovano«.

Ta dejanski položaj — pravi najvišje sodišče — se je pa napačno in nezakonito razmotrival, kajti že to je napačno, da se razglednice ne prištevajo igračam po smislu zakona o živilih. Ako se tudi priznava, da navadno le odrasle osebe segajo po taci razglednicah, vendar vsakdo ve, da že rabljene razglednice zbirajo otroci in da se z njimi igrajo. A ne gledé na to je prizivno sodišče vprašanje, ali se ne najdejo znaki §-a 431. k. z., nepravilno rešilo. Gotovo proizvodnika taci razglednic ne more braniti odgovornosti dejstvo, da je pridobil »varstvo znamke«, kajti trgovskim in obrtnim zbornicam pri registraciji znamk ni gledati na to in preskušati, ali je blago zdravju škodljivo ali ne; ces. patent z dne 7. dec. 1858, št. 237 drž. zak. in tudi min. naredba z dne 21. dec. 1858, št. 3970, njim nalaga čisto kaj družega, tako da podeljeno varstvo znamke še nikakor ne zajamči, da blago v zdrav-

stvenem oziru ni škódljivo. To pa, da proizvoznik ni poznal kakovosti porabljenega brilantina in njega škodljivosti, ga tudi ne more razbremeniti; preiskati je bilo le, ali je zamogel oboje spoznati, ako se je posluževal dolžne pazljivosti. Že okolnost, da se na razglednicah blišči tvarina, lahko pozornega človeka spravi do tega, da jo natančno preiskuje ali pri zvedencih poizveduje. Isto velja tudi gledé drugih obtožencev in govori zoper oprostitev že obče veljavno načelo, da mora vsak, kdor izvršuje kak obrt, imeti takšne strokovne vednosti da je sposoben spoznavati, ali je znabiti blago, katero razpečava, zdravju škodljivo.

II. Trgovec z delikatesami v Pragi ponujal je v svoji prodajalnici na prodaj ruski čaj od firme iz Moskve; ta čaj je bil zavit v kovinast list (»Metallfolie«), ki je glasom mnenja praškega preskuševališča za živila imel v sebi čez 97 % svinca. Okrajno sodišče v P. obsodilo je trgovca radi prestopka po §-u 10. zak. o živilih v majhno denarno kazen Prizivu zoper to razsodbo se je ugodilo in je bil obtoženec oproščen, češ, da je po lastnih navedbah čaj razprodajal v originalnih zavojih, tedaj ničesar ni vedel o kovinastem listu, zavitem še v poseben papir, in ker nadalje list sam ni bil neposredno v dotiki s čajem samim, ampak je še vmes bil drug papirnat zavitek.

Prizivno sodišče je pa prezrlo, da prepoveduje min. naredba z dne 13. oktobra 1897, št. 235 drž. zak. v §-u 2. sploh rabo tacih kovinastih listov, ki sodržujejo v 100 utežnih delih več svinca, nego samo enutežni del. Navedena naredba ne razločuje dalje, ali je še razun kovinastega lista kak drug zavoj, akoravno je obče znano, da v stanijol zavita živila, kakor čaj, sir, čokolada itd., imajo pod stanijolom navadno še tenko papirnato kožo; misliti je namreč na slučaj, da se prav lahko papirnat zavitek odrgne in takó živilo pride neposredno v dotiko s svinčasto kovinsko tvarino; iz tega je posneti, da se sploh takšen zavitek pri živilih ne sme rabiti. Ako pa obtoženec o označenem zavitku čaja ničesar ni vedel, dokazuje to, da je bil nepazljiv. Izgovarja se s tem, da že delj časa čaj dobiva od iste firme v Moskvi vedno v enakih zavojih. Vendar to ne velja, ker je imel dovolj prilike prepričati

se o tem, da je v njih »kovinast list«; vsekakor moral bi bil kot redni trgovec preiskovati došlo blago gledé kakovosti in v očigled min. naredbe z dne 13. oktobra 1897, št. 235 drž. zak. tudi zavitek; zadostovalo bi, da bi se bil za preskušnjo samo jeden zavitek odprl in lahko bi bil takoj spoznal, da ima list v sebi svinca, ker že zbode v oči temna barva. Zanemarjenjem te navadne obrtne pazljivosti pa je po vsej pravici zapadel kazni po §-u 10. naved. zak., kakor je prav razsodil prvi sodnik.

III. Ravnatelj kemične tovarne dal je v svrhu barvanja kisovih esenc (»Essigessenzen«) v svoji tovarni narediti izvestne rudeče barve z anilinom in sladkorne barve z arzenikom; pri le-teh je »arzen« glasom mnenja preskuševališča v P. bil primešan s 1.75 % in vživanje imenovanih sladkornih barv je utegnilo zdravju škoditi. Ker sestava rudečih barv nasprotuje določbam min. naredbe z dne 1. marca 1886, št. 34 drž. zak. in z dne 19. septembra 1895, št. 147 drž. zak., sestava sladkornih barv pa predpisom min. naredbe dne 1. maja 1866, št. 54 drž. zak., in ker je le-ta še zdravju škodljiva, bilo se je tovarnarju zagovarjati radi prestopka po §-u 10. zak. o živilih. Pri glavni razpravi produciral je obtoženec certifikat kemičnega preskuševališča na Dunaju o tvarini, katero je bil obtoženec sam doposlal; po tem certifikatu so bili sladkorni preparati prosti vseh metalčnih zvez i. t. d. ter sposobni za barvanje kisovih esenc. Okrajno sodišče v Ausigu je obtoženca oprostilo in to razsodbo je prizivno sodišče potrdilo. Gledé rudečih barv se je oprostitev utemeljila s tem, da je kaznivost dejanja zastarela, in v tem oziru razsodbi nista napačni. Drugačna pa je stvar pri drugih sladkornih preparatih z arzenskim primeskom; jube instanci sta rekli, da škodljivost za zdravje ni dokazana, češ, da izvidu in mnenju praškega preskuševališča za živila nasprotuje mnenje dunajskega sličnega zavoda.

Toda že z ozirom na min. naredbo z dne 5. maja 1866, št. 54 drž. zak., ki prepoveduje porabo barv z metalnim, torej tudi z arzenskim primeskom pri vsakovrstnih živilih (jedilih in pijači) ne pride več v poštev, v kolikor je presoditi kaznivost po §-u 10. zak. o živilih, ali so sladkorne barve sploh zdravju škodljive, in bi bilo to preiskovati le s stališča §-a 14. št. 1,

naved. zak. Nahaja se pa vendar v tem kršenje predpisov §-a 252. k. pr. r., ker se je prečitalo mnenje, katero si je obtoženec privatnim potom sam priskrbel z Dunaja, ne da bi se izkazalo, da je tudi javni obtožitelj s tem bil zadovoljen. Samo ob sebi je takšno, privatnim potom preskrbljeno mnenje že sumljivo, ker ni garancije, da bi bila preiskovana tvarina ista kot grajana. Sodiščem je bilo, ako se je sploh temu mnenju kaj važnosti pripisovalo, uvaževati, da so si mnenja nasprotna in tedaj se je bilo ravnati po predpisih §§-ov 125. in 126. k. pr. r. le-tem slučaju so se kršila načela kaz. pr. reda, ki segajo v vsebino kazenskopravnega zasledovanja (prim. § 281, št. 4 k. pr. r.); povsem pa je tudi še oprostitev od prestopka po §-u 10 zak. o živilih nezakonita.

IV. Trgovec s pivom v steklenicah S. v Gradcu porabil je za pretakanje piva cev od kavčuka (»Kautschukschlauch«), ki je imela v sebi glasom mnenja graškega preskuševališča železo in veliko cinka. S. se je zagovarjal s tem, da je cev za pivo kupil od domače firme F. in ni vedel, da cev ne zadostuje min. naredbam z dne 13. oktobra 1897, št. 235 in 237 drž. zak. Gledé na ta zagovor in izrek zvedenca ter priče dra. P., ki je potrdil, »da ni moči brez kemične preiskave delov cevi preiskati«, je okrajno sodišče obtoženca S. obtožbe radi prestopka po §-u 10 zak. o živilih oprostilo. Ta sodba je pa pravno-napačna. Raba kavčuka s cinkovim primeskom, da se toči pivo, je v §-u 5 min. nar. z dne 13. oktobra 1897, drž. zak. št. 235 brez izjeme prepovedana; tudi minist. nar. z dne 13. oktobra 1897, št. 237 drž. z. o porabi stiskalnih aparatov (»Druckapparate«) pri obrtu za točenje piva v §-u 3. *lit. d)* določuje, da se pač smejo rabiti za zvezo kavčukove cevi, toda te morajo biti narejene od čistega kavčuka, ki ni obdan s kovinastimi solmi. Ta določba velja tudi za obrt s pivom v steklenicah, ker tozadevna minist. naredba z dne 30. marca 1899, št. 64, drž. zak. se sklicuje izrecno na min. naredbo z dne 13. oktobra 1897, št. 237 drž. zak. In te naredbe moral je S. že po svojem poklicu poznati, ker z nevednostjo se že po načelih §§-ov 233 in 238 kaz. zak. nikakor ne sme zagovarjati. A tudi to ga ne oprošča, da kemične sestave kavč. cevi brez tehnične preiskave ni mogel spoznati. Da je

nadalje obtoženec cev, kakor pravi, kupil od opravičenega trgovca — kar se sicer ni dognalo, akoravno bi bilo imetelja firme F. vsled nar. z. min. z dne 19. maja 1899 št. 29 just. min. uk. tudi preganjati — to še ne dokazuje samo na sebi, da je cev bila normalne kakovosti; on bi se bil lahko prepričal, predno je začel rabiti cev, po tehnični preiskavi o vrednosti, ali pa bi vsaj drugod iskal natančnejega pojasnila; vsekakor bi bil moral zahtevati od firme F. popolna dokazila o redni kvaliteti cevi, ako ni hotel zapasti kazni. Takšne pazljivosti rednega obrtnika pa se obtoženec S. ni posluževal, on se sploh za sposobnost cevi ni brigal, in v tem ravno tiči njegova krivda, ki jo je kaznovati po § u 10 naved. zak.

V. Trгоvec in gostilničar D. je prodal vozniku G-u iz svoje prodajalne za 4 gold. nekaj čez 200 zabojev kavnega surogata, ki je bil v zavitkih z napisom »k. k. österr.-ung Patent-Austria-Bohnen-Kaffee« i. t. d. Voznik G. je to kavo takoj zamenjal s tudi navzočim E., kateri mu je dal za kavo nekaj lišpa. Glasom mnjenja preskuševališča za živila v Pragi obstojalo je blago, »Austria-Bohnen-Kaffee« označeno, iz semen-skih klic (»aus Keimlappen der Samen der Erdnuss — arachis hypogaea«); posamezne klice bile so več ali manj plesnive, torej blago pokvarjeno in po mnenju zvedenca radi močnega splesnenja neužitno. Radi ponudbe za prodaj, oziroma radi prodaje imenovanega ponarejenega blaga sta se morala zago-varjati trгоvec D. in voznik G. Oba je okraj. sodišče oprostilo od obtožbe radi prestopkov po §§-ih 11, al. 2 in 12 zak. o živilih. Pri tem se je uvaževalo, da sta oba obtoženca dobro vedela, da ne gre za pristno kavo, marveč za nek surogat, ker je določena cena le primerna za surogat; dalje pa G. ni zabojev niti odprl, nego jih položil v vrečo in oddal tretji osebi. Razsodba prvega sodnika se niti s tem pečala ni, da je bilo blago zelo splesneno in radi tega tako pokvarjeno, da se ni dalo zavžiti; gledé na § 12 (z ozirom na § 11, št. 2 in 4) zak. o živilih ta rozsodba tudi nobenih razlogov ne podaje (§ 285, št. 5 k. pr. r.). Kar se tiče obtoženca G., se oprostitev lahko s tem utemelji, da on zabojev ni odprl in torej gotovo ni poznal kakovosti blaga, v njih shranjenega. A oprostitev obtoženca D. ni opravičena, ampak pravopomotna. To, da se je kavni

surogat označil za »Bohnen-Kaffee« (in celo s pristavkom »Austria«, kojega pomen gotovo ni vsem slojem ljudstva znan), je vsekakor lahko občinstvo prevarilo. Ako tudi pri obtožencu D. ni bil namen prevariti, je s tem le bil izključen čin §-a 11. al. 2. nav. zak., nikakor pa ni bil kazni prost radi malomarnega prodajanja ponarejene kave z zaznamovanjem, ki je sposobno za prevaro po smislu §-a 12 nav. zak. Če je nadalje G. tudi sam priznal, da je glede na nizko ceno smatral kavo le za surogat, to ni pomenljivo, ker kaznivost po §-u 11 al. 2 zak. o živilih ne nastopi vsled dovršene preware, ampak že iz tega, da je zaznamovanje blaga utegnilo koga prevariti, in ker končno določilo §-a 11, št. 4 naved. zak. velja le za prodajo manj vrednega blaga v posameznih slučajih, nikakor pa ne za prodajo v trgovini z mešanim blagom. Vsaj radi malomarne prodaje pokvarjenega blaga v smislu §-a 12 (z ozirom na § 11, št. 4) zak. o živilih je bilo D-a krivim spoznati, ko bi se zakon pravilno tolmačil, kajti on, imetelj trgovine z mešanim blagom, bil je zavezan, da se pred prodajo prepriča o dobrem stanju blaga v njegovi zalogi. Okrajno sodišče ni v tem oziru važnih okolščin dognalo, kajti ni dognano, kedaj je D. surogat sprejel, kje in kako ga je spravil, da celó ne to, ali je vedel, da je blago pokvarjeno (v zadnjem slučaju bilo ga je radi prestopka, ravno v §-u 11, št. 4 nav. zak. označenega, obsoditi, ker na zaprtih zabojih gotovo ni bilo hitro in lahko spoznati, da je blago plesnivo bilo.) — V formalnem oziru rzsodba tudi ni po predpisih §-a 270, št. 2, k. pr. r.; iz razpravnega zapisnika namreč ni posneti, ali se je prečital izvid in mnenje preskuševališča in tudi se ni v smislu §-a 84 k. pr. r. odredilo kaz. pravdno preganjanje firme »Austria-Kaffee-Compagnie v D.«, kar bi bilo umestno.

VI. Pri trgovcu K. se je našel črn poper, že semlet in premešan s koruzno moko. Kazenske poizvedbe so pokazale, da je dobavljal K. poper v celih zrnih od tržaške firme T., da je potem poper sam dal v svojem obrtu po svojih ljudeh mléti in da je očividno ponarejal sam to blago. Okrajno sodišče v B. je po stvarnem položaju pravilno obtoženca K. obsodilo radi prestopka po §-u 12. zak. o živilih. Prizivno sodišče pa je to rzsodbo razveljavilo in K-a oprostilo, uva-

žujé, da je koruza bila le neznatno pomešana, tako, da se je to le dalo spoznati po mikroskopski preiskavi, da pa k temu nihče ni bil primoran in da sploh nobena malomarnost ni dokazana, ker obtoženec nima niti koruze, niti koruzne moke v svojem obrtu, in da se po zaslišanih pričah grajana manipulacija pri njem bržkone tudi ni vršila.

Razsodba čisto nič ne govori o tem, kako je prišel pri-mesek k popru; prezrlo pa se je, da zadene obtoženca K. vsekakor odgovornost, ker je zanemaril dolžnost, nadzoro-rovati svoje osebe, katero je poper semlelo. Že radi tega bilo ga je odgovornega storiti za ponarejenje popra, katero se je očitvidno v njegovem obrtu zakrivilo; ako pa na to ni pazil, zapadel je radi prodaje ponarejenega popra kazni v smislu §-a 11, št. 2 zak. o živilih.

VII. Konečno še jeden slučaj zanimivejše vsebine, ker nočemo omenjati daljnih, ki več ali manj slično dokazujejo napačno uporabo zakona.

V prodajalnici Mice S. so našli hlebe kruha, kateri so znotraj bili plesnivi. Preskuševališče je izreklo, da je kruh bil pokvarjen in vživanje istega zdravju škodljivo. Mica S. je trdila, da je dobivala kruh od Mice T.; le-ta pa je trdila, da je pošiljala Mici S. vedno le sveži kruh, da je bilo preveč hlebov naročenih, da je potem blago na kolodvoru delj časa ležalo in tako prav lahko postalo pokvar-jeno. Okr. sodišče v L. je obe obtoženki oprostilo. Razsodba povdarja in konstatuje, da sicer iz dobre moke spečeni kruh ni bil pokvarjen pri odpošiljateljici Mici T., ker se je bilo blago Mici S. še sveže doposlalo. S tem se je zares utemeljila opro-stitev Mice T. Napačna in pravno-pomotna je pa oprostitev Mice S. Prva instanca razlaga, da ni dognano, koliko časa je obtoženka S. pustila kruh ležati, da je tudi Mica S. večkrat sama blago grajala nasproti Mici T. in celó telegra-fično naročala, ter da se je plesen šele videl po tem, ko se je hleb načel. Toda ako sodišče domneva, da se je kruh še le po-kvaril pri Mariji S., tedaj je le ta očitvidno pustila blago, bodisi predolgo ležati ali pa ga ni dobro shranila. Ako pa zares nič ni vedela o pokvarjenem kruhu, bi se vendar, upotrebljajoč samo dolžno pazljivost, bila lahko prepričala o kakovosti kruha;

gotovo kruh tedaj, ko ga je prodajala, ni bil podoben čisto svežemu kruhu, in že to bi jo moralo spraviti do tega, da načne vsaj en hleb in se tako prepriča, je li blago dobro ali ne. S tem pa, da je to previdnost zanemarjala, zakrivila je gotovo prestopek §-a 14, št. 2 event. po §-u 12 zak. o živilih, nikakor pa ne po §-u 11, št. 1 nav. zak.

Te razsodbe izdalo je c. kr. najvišje sodišče, kakor že rečeno, v smislu §-a 33 in §-a 292 k. pr. r., — vidi se, kako važnost pripisuje to sodišče pravilni uporabi zakona, v praksi še neudomačenega, in koliko odgovornosti imajo obrtniki pri razprodaji raznih rečij, katere spadajo pod določila zakona o prometu živil.

W.

Mala fides stečnika, napose dostalca.

Napisao dr. Dane Marinić.

(Zvršetak.)

Ovršna sudbena dražba još više potiskuje malam fidem dostalca u zadak.

Kod obične privatne prodaje hoće onaj gruntovni samo figurant, da realisira neko pravo, koje mu po materijalnom pravu niti nepripada (§§ 824., 1500. o. g. z.). Pošto je taj manjak kod prednika stečniku poznat, zato se uskraćuje zaštita njegovu sticanju; sticanje mu se sodilo u iztočnom griehu, a on taj poznati mu grieh izcrpljuje u svoju korist, stoga sam grieshi.

Kod ovršne dražbe je sasma inače. Tuj nerealisira vlastnik (ovršenik) svojeg prava vlastnosti. Čin odsvojenja — dražbovanje — dogadja se bez njegove privole; dapaće proti njegovoj volji. Vlastnik neradi u tom odsvojenju niti za njo, dapaće on radi sve moguće proti tomu. On nije aktivan u pozitivnom smjeru odsvojenja, već u negativnom, ili je u najboljem slučaju miran, pasivan. Njega se ništa nepita. S njim se ništa neugovara. Njega kod samog odsvojenja niti netreba, a redovito ga niti neima. Njega dostalac netreba niti poznovati, a mnogo puta ga niti nepoznade. Odnosaj ovršenika prema